

Kultur- och fritidsutskottet

Nulägesanalys 2023-2024

Innehållsförteckning

1 Nulägesanalysens syfte och funktion i styrmodellen	3
2 Förändringar och trender samt dess konsekvenser	4
3 Verksamhetens resultat idag och i jämförelse med andra.....	6
4 Ständiga förbättringar - förslag på förbättringar, effektiviseringar eller besparingar.....	11
5 Kvarstående frågor/uppgifter från genomlysningen 2023	13

1 Nulägesanalysens syfte och funktion i styrmodellen

Varje nämnd fastställer årligen en nulägesanalys enligt Ale kommuns styrmodell. Syftet med nulägesanalysen är att skapa en objektiv och faktabaserad bild av nuläget.

Nulägesanalysen ska presentera nuläget för respektive nämnd som underlag för kommunfullmäktiges budgetbeslut för kommande år. Analysen utgår från vilka förändringar och trender som påverkar, verksamheternas resultat idag och i jämförelse med andra samt förslag på förbättringar, effektiviseringar och besparingar.

Nulägesanalysen är en del av kommunens styrmodell. Styrmodellens process visualiseras nedan:

2 Förändringar och trender samt dess konsekvenser

2.1 Förändringar och trender samt dess konsekvenser som påverkar verksamheterna

Ale Kommuns trend- och omvärldsanalys visar hur Ale kommuns verksamheter kommer eller kan komma att påverkas av trender utifrån viktiga skeenden och förändringar på de lokala, regionala, nationella och globala nivåerna. Analysen utgår ifrån Sveriges kommuner och regioners (SKR) omvärldsanalys som fokuserar på tio nationella trender. Trenderna är i många fall starkt kopplade till varandra.

Kultur och fritids verksamheter bedömer att följande fyra trender kommer ha störst påverkan på verksamheterna:

- Användare driver teknisk utveckling
- Nya livsmönster kräver platsbundenhet
- Ökad polarisering och utsatthet
- Ökat behov av livslångt lärande

Användare driver teknisk utveckling

Enligt Ale Kommuns trend- och omvärldsanalys spenderar hälften av ungdomarna i Sverige mer än fem timmar per dag vid skärmen. Det ökade teknikanvändandet hos framför allt barn och unga innebär såväl utmaningar som möjligheter för verksamheterna. Förväntningarna på ett digitalt utbud upplevs öka och verksamheterna behöver hitta digitala lösningar för att finnas där målgrupperna finns på fritiden, både fysiskt och digitalt. E-böcker för barn och unga, fältchatten och kulturskolans digitala undervisning är exempel på insatser för att möta efterfrågan.

Nya livsmönster påverkar platsbundenhet

Trenden visar att utflyttning ifrån storstäder ökar. Ale kommuns befolkning ökade under 2022 från 32 148 invånare till 32 394, vilket innebär en befolkningsökning på 246 personer och en procentuell ökning på 0,77 procent (SCB).

I dagsläget är det köer till simskola, kulturskola och det saknas bokningsbara tider för föreningslivet i Ale kommuns idrottshallar. Trenden innebär en ökad efterfrågan på kultur och fritids verksamheter vilket både är en möjlighet och en utmaning. Det krävs ett effektivare resursutnyttjande för att utbudet ska ligga i linje med efterfrågan.

Ale Kommuns trend- och omvärldsanalys visar att det finns tecken på en minskning av utbudet av fysisk handel i Ale vilket kan vara en konsekvens av nya livsmönster. De nya livsmönstren påverkar vilket utbud som medborgare förväntar sig även i fråga om kultur- och fritidsaktiviteter. En minskning av den fysiska handeln till följd av beteendeförändringar kan exempelvis på längre sikt påverka antalet fysiska besök i verksamheterna vilket kräver nya insatser och arbetssätt.

Ökad polarisering och utsatthet

Kultur och fritids verksamheter är en viktig aktör i det förebyggande arbetet för att motverka polarisering och utsatthet. En utmaning är att nå ut till ekonomiskt och socialt utsatta grupper som i dagsläget inte har en aktiv fritid eller deltar i det kulturella livet. En indikator som ger en bild av skillnaderna i barn och ungas föreningsdeltagande i Ale är andel aktiva i idrott i åldrarna 7-20 år, utifrån föreningarnas redovisningar till Riksidrottsförbundets LOK-stöd år 2022. Det område som sticker ut med lägst andel idrottsaktiva oavsett kön är centrala Nödinge, både vad gäller flickor och pojkar.

Uppsökande arbete och samverkan med andra aktörer bedöms vara viktiga insatser för att bidra till alla barn och ungas uppväxtvillkor. Kultur och fritids breda utbud av aktiviteter med låg tröskel under skollov bedöms vara en annan viktig insats. En utmaning för kultur och fritids verksamheter är att visa på effekter av det förebyggande arbetet som är resurskrävande i tider av ekonomisk åtstramning.

Ökat behov av livslångt lärande

Kompetensförsörjning är en central fråga för verksamheterna. Det finns enheter som har svårigheter att rekrytera medarbetare med rätt kompetens enligt kravprofilen och rekrytering upplevs tidskrävande. En annan viktig

aspekt är ett behov av kontinuerlig kompetensutveckling och omvärldsbevakning ökar utifrån målgruppernas ökade behov. Medarbetare behöver kopplat till trenden om ökad polarisering och utsatthet en ökad kompetens i att bemöta målgrupper med särskilda behov. Även i föreningslivet är behovet av kompetensutveckling stor och det finns utmaningar kopplat till att det saknas ideella krafter. Kultur och fritid bidrar till det livslånga lärandet hos barn och unga genom exempelvis kulturskolans verksamhet, bibliotekets läsfrämjande insatser och kulturens insatser inom skapande skola.

2.2 Verksamheternas största utmaningar idag och framåt

Nedan följer en sammanfattning av utmaningar i kultur och fritids verksamheter.

Ökade krav på effektiviseringar

2024 års budget innebar besparingar på över 9 procent av totalbudget vilket innebär minskade resurser för att möta alebornas behov av fritid och kulturverksamhet. I dagsläget är det köer till simskola, kulturskola och det saknas bokningsbara tider för föreningslivet i Ale kommuns idrottshallar. Det kommer att krävas prioriteringar i verksamheterna och effektivare resursutnyttjande för att utbudet ska ligga i linje med efterfrågan.

En annan utmaning är att det finns behov av investeringar i ny teknik för att göra anläggningarna mer tillgängliga och minska driftskostnaderna. Över 40 procent av förvaltningens kostnader är anläggningsanknutna kostnader vilket innebär att budgeten är känslig för ändringar i energipriser och underhållskostnader.

Breddat deltagande

Deltagande i kultur och fritidsaktiviteter kan främja känslan av tillhörighet och sammanhang. Barn och ungas rätt till fritid och rätt att fritt delta i det kulturella livet finns skrivet i 31 § barnkonventionen. Kön, föräldrars utbildningsnivå och födelseland är faktorer som påverkar deltagandet i kulturskola, föreningsliv och öppen ungdomsverksamhet i Ale. Statistiken för Ale liknar den för riket då strukturer i samhället har stor påverkan på deltagandet. Kontinuerlig kompetensutveckling hos medarbetare samt att utveckla verksamheterna för att möta olika behov hos målgrupper är en utmaning på kort och lång sikt. Under 2023 startade ett arbete med att ytterligare implementera barnrättsperspektivet i verksamheterna, arbetet fortsätter under 2024.

För att kunna bedriva mer verksamhet och nå ut till alla kommundelar behövs också fler och bättre anpassade lokaler för föreningar och kultur och fritids verksamheter i alla kommundelar. Besöksnäringen är svagt utvecklad i kommunen och det finns en potential att i samverkan utveckla ortens muséer för att öka och bredda deltagandet.

Digitalisering för ökad kundnytta

Det ökade teknikanvändandet hos framför allt barn och unga innebär såväl utmaningar som möjligheter för verksamheterna. Förväntningarna på ett digitalt utbud upplevs öka och verksamheterna behöver hitta digitala lösningar för att finnas där målgrupperna finns på fritiden, både fysiskt och digitalt.

Ökat behov av stöd till föreningslivet

Föreningslivets behov av stöd är stort både i fråga om ekonomiskt stöd, men även konsultativt och i fråga om kompetensutveckling. Föreningslivet har stora utmaningar när det gäller återväxten av ideella ledare och övriga ideella krafter. Även villkoren för föreningarna som i dagsläget sköter anläggningar genom drift- och tillsynsavtal har ändrats vilket gör att det finns ett utökat behov av stöd. Det kräver resurser, prioriteringar och investeringar i ny teknik.

2.3 Förändringar och trender samt dess konsekvenser för invånare, företagare och besökare

Se beskrivning under avsnitt 2.1

3 Verksamhetens resultat idag och i jämförelse med andra

3.1 Resultatet från kunddialoger

En föreningsenkät med inriktning på boknings- och bidragssystemet Interbook Go genomfördes under 2023. Syftet med enkäten var att samla in synpunkter på systemet och även få in förslag på önskade funktioner. Enkät-svaren används för att under 2024 utveckla och förbättra funktionaliteten samt uppdatera informationen i systemet.

Brukarråd genomförs kontinuerligt för de uthyrningsobjekt där kommunen har många hyresgäster som bedriver verksamhet. Syftet med brukarråden är att skapa en dialog mellan kommunen och hyresgästerna för att verksamheten ska fungera så smidigt som möjligt samt samla in synpunkter på förbättringar av respektive anläggning. Brukarråden fyller en viktig funktion i kommunens arbete med att kartlägga såväl nödvändigt underhåll som investeringar som föreningslivet är i behov av för att kunna bedriva sin verksamhet.

Andra dialoger som genomförts med föreningslivet är föreningsfrukost och öppet hus en gång i månaden (med uppehåll under semesterperioden). Föreningsfika för kulturföreningar samt nätverksträff med studieförbund genomförs cirka en gång per termin. Till dessa tillfällen bjuds föreningarna in att delta i dialog kring aktuella ämnen (som till exempel bidrag, taxor och lokalbokning) och ges möjlighet att komma med synpunkter och ställa frågor. Vissa frågor som diskuterats i dessa forum tas även vidare till rätt instans i kommunen. Ett annat syfte med träffarna är att ge information till föreningslivet och öka samverkan mellan kommunen och föreningslivet.

De viktigaste kunddialogerna som genomförs kontinuerligt är dock det personliga mötet med föreningsrepresentanterna, vilka syftar till att bygga upp relationer och skapa tillit och förståelse för varandras verksamheter. Dessa möten sker ofta ute hos föreningarna, vilket ger föreningen möjlighet att visa upp sin verksamhet och ger tjänstepersonerna större insyn i föreningens vardag.

Biblioteket har under 2023 genomfört två kundundersökningar. På nationaldagsfirandet genomfördes en enkät riktad till Alebor som inte använder bibliotekets tjänster, med syftet att nå fler låntagare. Det var ca 50 som svarade. Under december gjordes en liknande enkät på kommunens Facebook-sida med cirka 150 svar. Resultatet från den större undersökningen kommer att analyseras framåt. Det vanligaste svaret på varför personer inte använde bibliotekets tjänster var att de inte läste böcker. Andra svar var att respondenterna använde kommersiell e-boktjänst och att de upplevde att det var svårt att återlämna materialet i tid och då få förseningsavgift. Frågan om att ta bort förseningsavgifter pågår i Bibliotek i Väst. Det är dock ett beslut som behöver fattas politiskt av alla sju kommunerna som ingår i Bibliotek i Väst. Biblioteket har jobbat och jobbar mycket aktivt för att få fler besökare och få fler att bli läsare. Biblioteken i Ale har tagit fram ett nytt programblad för att locka fler till biblioteken.

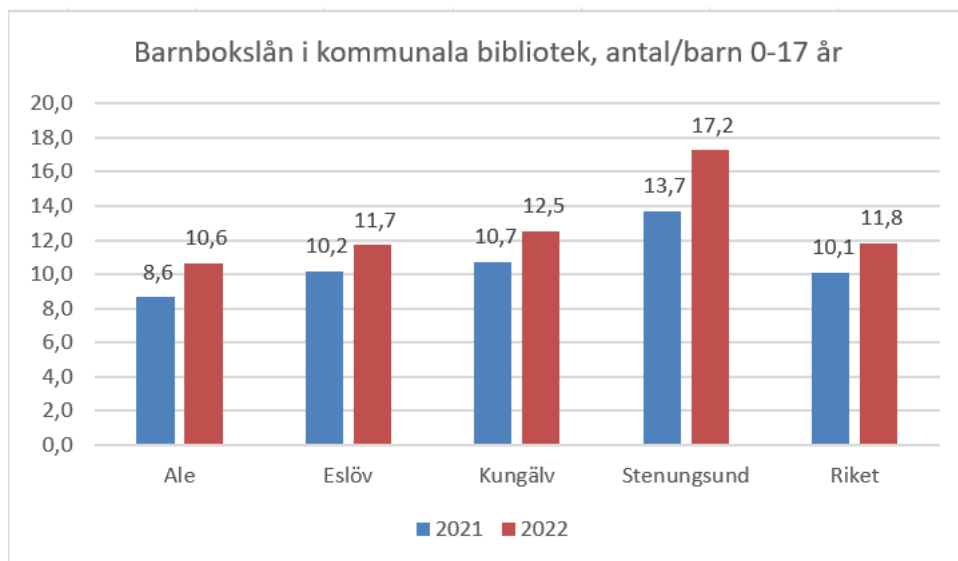
Öppen ungdom och fält har genomfört KEKS enkät på två av mötesplatserna. Även LUPP är genomförd under 2023. Resultatet kommer att analyseras under våren 2024.

Kulturskolan har genomfört en Elev- och föräldraenkät med 109 svarande. Frågorna som ställdes berörde kommunikation, trygghet och nöjdhet med undervisningen. Frågor angående nöjdhet ger högt utslag där verksamheten och pedagogerna lyfts. Flertalet av de svarande skattar verksamheten högt alternativt mycket högt. Schemaändringar, snabbt bokade kurser, korta lektioner kan upplevas som negativt. Flertalet av de svarande är nöjda med kommunikationen, men bland svaren finns synpunkter på de olika kommunikationskanaler som används. De svarande uppger att de känner sig företrädesvis trygga med att lämna sina barn på kulturskolan. Den otrygga miljön i Ale kulturrum/Da vinci nämns dock bland kommentarerna.

Kulturstaben har tagit fram en publikundersökning under senvåren 2023 som delas på kulturstabens evenemang och nyhetsbrev. Resultatet kommer att analyseras under 2024. Under 2024 planeras också för en bredare undersökning för att nå ut till målgrupper som i dagsläget inte deltar i kulturevenemang.

3.2 I jämförelse med andra kommuner

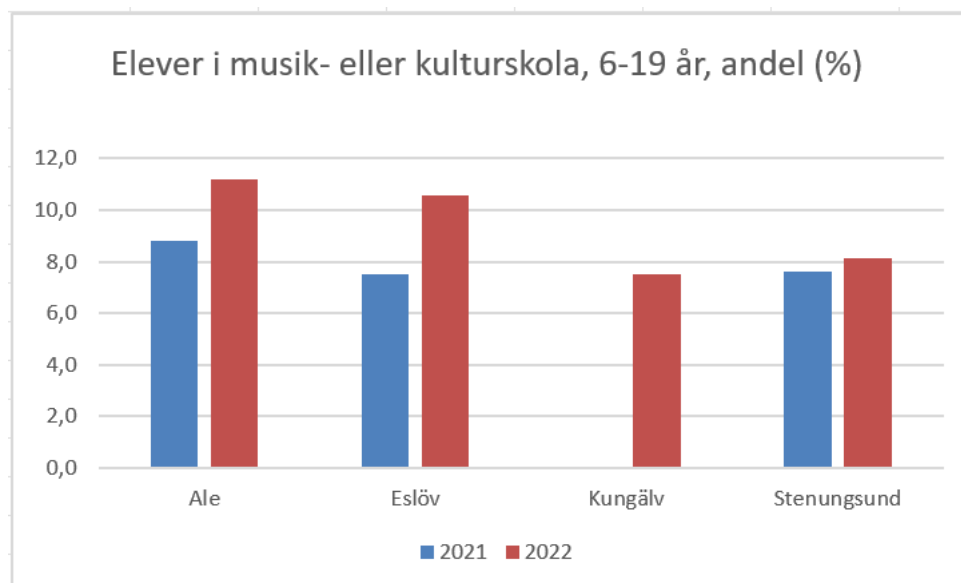
Barnbokslån 2021-2022

Barnbokslånen har ökat i Ale mellan år 2021 och 2022. Ales siffror för barnbokslån är något lägre än tvillingkommunerna. Stenungsund som ligger i topp gällande barnbokslån har en bokbuss som åker ut till förskolorna.

När det gäller totala antal lån per invånare så har Ale ökat utlånen och har 2022 4,6 utlån per invånare. Ale kommun har högre siffror än Eslöv(4,4) men något lägre än Kungälv (5,0) och Stenungsund sticker ut med 9,3 utlån per invånare. Faktorer som påverkar antal utlån är bibliotekens placering och lokalens förutsättningar. Socioekonomi och utbildningsnivå är faktorer som man ser nationellt påverkar andelen aktiva låntagare. När det gäller nettokostnad för biblioteken (kr/invånare) så ligger Ale lägst när det gäller satsade kronor med 407 kronor per invånare år 2022, att jämföra med tvillingkommunerna som har mellan 471-559 kronor per invånare vilket också kan påverka förutsättningarna för utlån. För att öka barnbokslånen och läsandet har Ale har under 2023 utvecklat samarbetet med förskolorna, ett arbete som kommer att fortsätta under 2024.

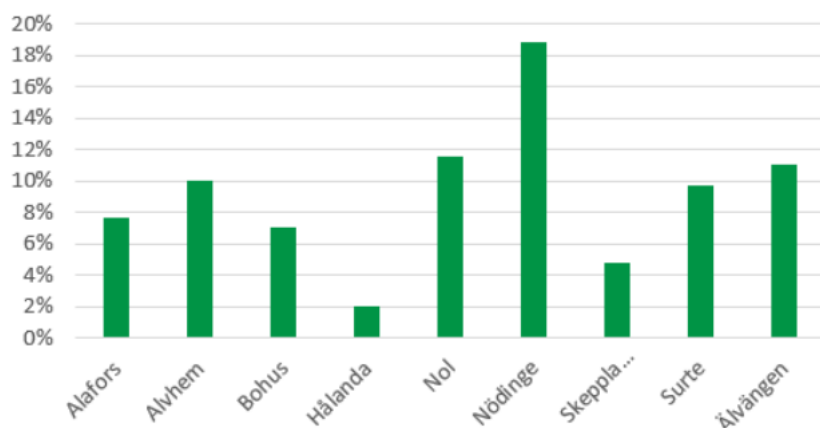
Andel elever i musik- eller kulturskola 2021-2022

2022 var 11,2% av 6-19 åringarna inskrivna i kulturskolans terminsbaserade undervisning, vilket är en högre andel elever än i tvillingkommunerna. Andel elever skiljer sig åt mellan orterna. Nol, Nödinge och Älvängen är de orter med högst andel elever vilket speglar var verksamheten har tillgång till lokaler. Nödinge sticker ut med den

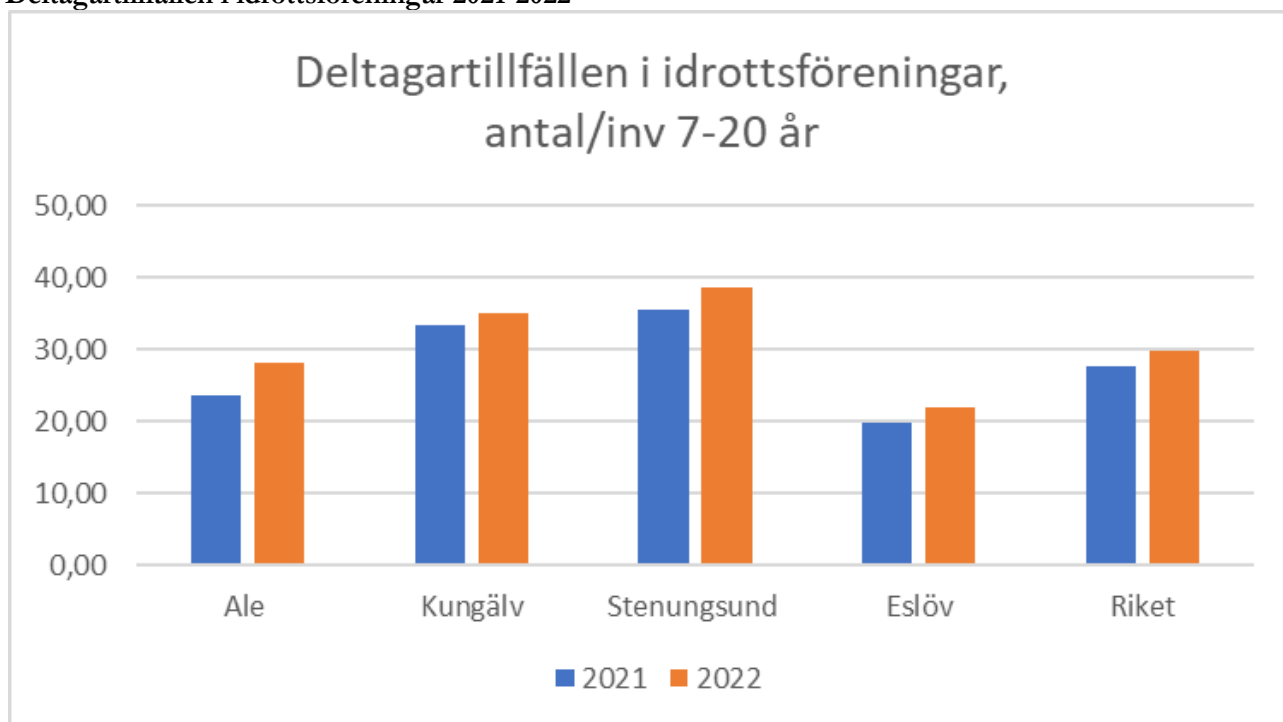
högsta andelen elever på drygt 19% vilket förklaras av att en stor del av verksamheten bedrivs i centrala Nödinge, Ale Kulturrum. Uppgifter gällande siffor för riket samt för Kungälv 2021 saknades i Kolada.

Diagram 69. Andel elever i kulturskolan Ale, 6-19 år, böstterminen 2022

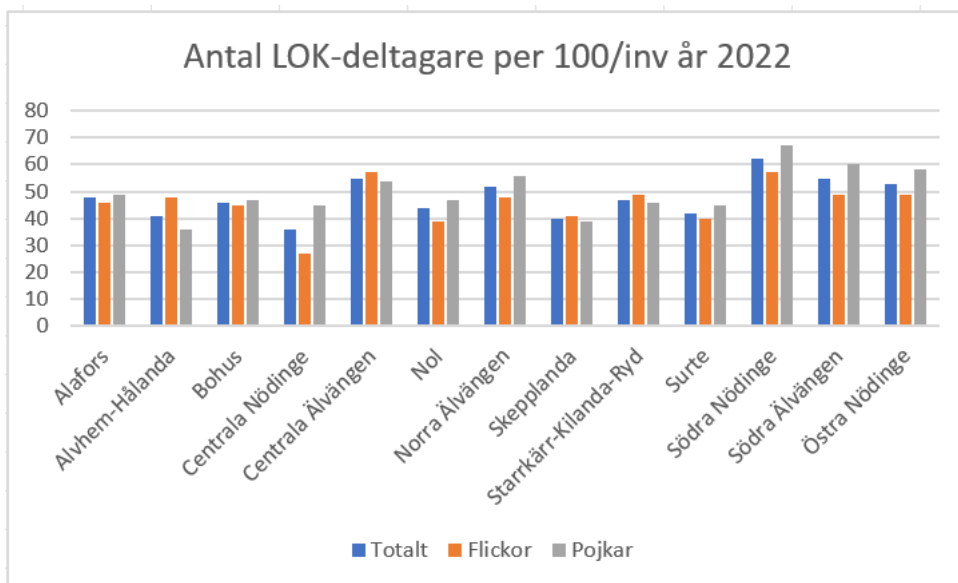

Statistiken ovan mäter kulturskolans terminsbaserade avgiftsbelagda verksamhet. Utöver detta finns lovverksamhet, samverkansprojekt med fritidshem och förskola samt gruppundervisning anpassad för personer med funktionsnedsättning.

Deltagartillfällen i idrottsföreningar 2021-2022

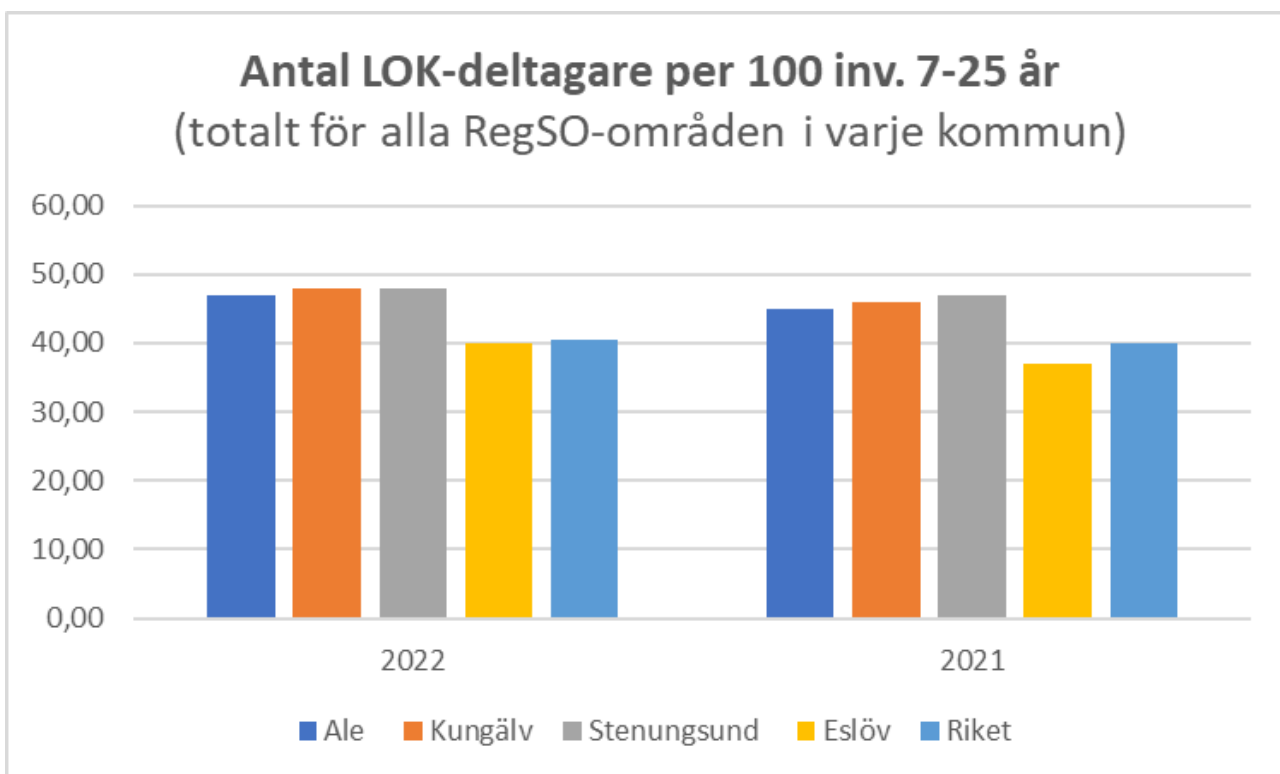
Tabellen ovan visar uppgifter från LOK-stödsberättigade idrottsföreningar som erhållit statligt lokalt aktivitetsstöd via Riksidrottsförbundet. Deltagartillfällen i Ale har ökat mer mellan åren 2021 och 2022 än både riket och övriga kommuner. Ale har ett lägre antal deltagartillfällen per invånare jämfört med Kungälv och Stenungsund, men ligger högre än Eslöv. Jämfört med rikets genomsnitt ligger Ale något lägre. Faktorer som kan påverka detta nyckeltal är vilka idrotter som finns i kommunen, då det finns en stor skillnad i antal träningstillfällen mellan olika idrotter och föreningar samt mellan elitförening kontra breddförening.

Statistiken ovan visar hur vanligt det är att barn och ungdomar idrottar i en idrottsförening i olika stadsdelar/områden. Statistiken bygger på förteckningen över de barn och ungdomar som deltog i minst en idrottsaktivitet som beviljades LOK-stöd 2022. Underlaget har begränsats till de deltagare som 2022 fyllde 7–25 år.

Det område som sticker ut med lägst andel deltagare är centrala Nödinge med 36 deltagartillfällen per 100 invånare. Högst deltagande har södra Nödinge med 62 deltagartillfällen i snitt. Därefter är det centrala och södra Älvängen som har högst siffror gällande deltagande.

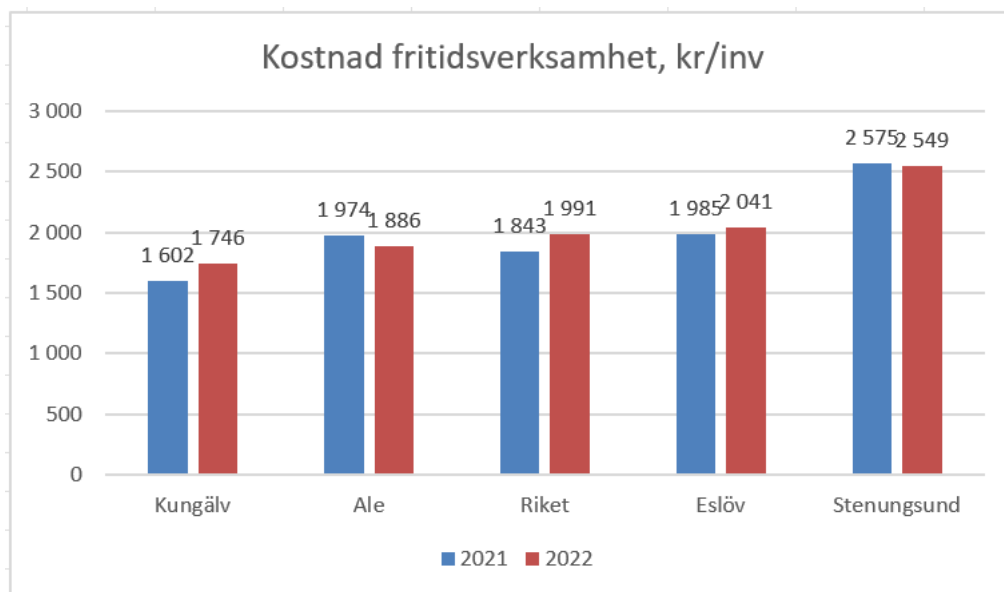
Statistiken visar ett behov av att fortsätta att erbjuda prova-på-aktiviteter och marknadsföring av föreningsverksamhet i flera delar av kommunen.

Tabellen visar antal LOK-deltagare per 100 invånare i åldern 7-25 år och där ligger Ale över riksgenomsnittet och i paritet med både Kungälv och Stenungsund. Ale har alltså ungefär lika stor procentuell andel som idrottar i en förening som Kungälv och Stenungsund, men antalet deltagartillfällen avslöjar att de som idrottar i Ale är

aktiva färre tillfällen än Kungälv, Stenungsund och även riksgenomsnittet.

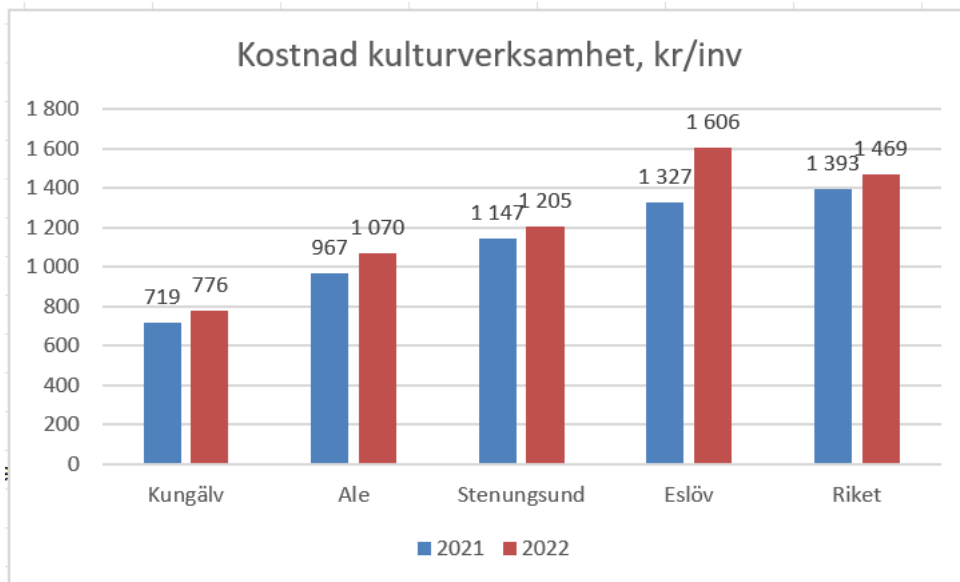
Kostnad fritidsverksamhet 2021-2022

Statistiken ovan avser bruttokostnad minus interna intäkter och försäljning till andra kommuner och regioner inom fritidsområdet, dividerat med antal invånare. Avser allmän fritidsverksamhet, idrotts- och fritidsanläggningar samt fritidsgårdar. Avser samtlig regi. Källa: SCB:s Räkenskapssammandrag.

Ales kostnader per invånare är lägre än riksnittet samt i jämförelse med Eslöv och Stenungsund. Ales kostnader för idrotts- och fritidsanläggningar har minskat sedan 2021 vilket dock beror på förändrad rapportering till räkenskapssammandraget där skolans kostnader för idrottshallar inte längre räknas med.

Kostnad kulturverksamhet, kr/inv

Tabellen ovan avser bruttokostnad minus interna intäkter och försäljning till andra kommuner och regioner inom kulturområdet (stöd till föreningar, bibliotek, musikskola etc) per invånare den 31/12. Avser stöd till studieorganisationer, allmän kulturverksamhet, bibliotek samt musik- och kulturskola. Avser samtlig regi. Källa: SCB:s Räkenskapssammandrag.

Ales kostnader ligger lågt i jämförelse med riket. Kungälv har lägre kostnader, de är dock den kommun i landet som har en tredjeplats gällande minst satsade kronor per invånare på kulturverksamhet.

4 Ständiga förbättringar - förslag på förbättringar, effektiviseringar eller besparingar

4.1 På kort sikt - fram till december 2025

Effektiviseringsåtgärder i kultur- och fritidsutskottets utskottsplan med budget 2024

Kultur och fritid har mot bakgrund av det ekonomiska läget 2024 ett uppdrag att effektivisera verksamheten med drygt 8 mkr för att frigöra medel för kommunens kärnverksamhet och därmed lindra effekten av den pågående lågkonjunkturen.

Avdelningsstabens bidrag till effektiviseringarna innebär att verksamhetschefsledet avskaffas vilket minskar antalet chefer i organisationen och därmed också kostnaderna. Kultur och fritid kommer även under 2024 dela avdelningschef med strategi och uppföljning vilket halverar kostnaden jämfört med föregående år. En halvering av utvecklingsreserven ger även den en påtaglig effekt under nästa år.

Verksamhet fritids effektiviseringar lindras något utifrån att reviderade taxor ökar intäkterna under 2024 och framgent. En översyn av kommunens anläggningstillgångar kommer att medföra direktavskrivningar då vissa identifierbara poster inte längre kan anses ha ett kvarvarande värde. Detta minskar verksamhetens lokalkostnader när kapitalkostnadsandelen minskar. En senareläggning av utbyte av konstgräsplanen i Älvängen medför också den att belastningen på övriga kapitalkostnader minskar under nästa verksamhetsår. Öppen ungdom och fält kommer som en del av effektiviseringarna att minska antalet fasta mötesplatser och minska sin bemanning. Enheten kommer istället att arbeta med alternativa mötesplatser för att täcka upp behovet i kommunens södra delar. Då ansvaret för ungdomsinflytande flyttats till kommunstyrelsen så har en omallokering av resurser gjorts för att ytterligare förstärka fältverksamheten och därmed möjliggöra bemanning fler kvällar och helger. Slutligen har bidraget till föreningar för arbetet med trygghet och inkludering reducerats för att mildra effekten av effektiviseringarna.

Kulturverksamheten kommer utifrån kravet på effektiviseringar att minska öppettiderna på kommunens huvudbibliotek och stänga tidigare en dag i veckan. Det kan även påverka möjligheten att hålla närbiblioteken bemannade under exempelvis sjukfrånvaro. Biblioteket kommer också att minska IT-baserade kostnader samt minimera vikarietillsättningen under verksamhetsåret. En samverkan mellan biblioteket och kulturskolan är planerad och finansieras via statsbidrag från kulturrådet vilket minskar den ekonomiska belastningen. Övriga åtgärder innebär att ställa in arbetet med kulturupplevelser under skoltid samt minskat ekonomiskt utrymme för allmänkulturens bidrag och övriga kostnader. Ökade taxor i kulturskolan kommer även det att ge effekt, men först under hösten eftersom vårdnadshavare redan har betalat vårterminens kurser.

4.2 På lång sikt - efter 2025

Samnyttja lokaler och strategisk lokalplanering

För ökad kundnytta och för att kunna möta behov i alla kommundelar behövs fler och bättre anpassade lokaler för föreningsverksamhet och kultur och fritids verksamheter i alla kommundelar. Kultur och fritid kommer att tillsammans med övriga förvaltningar se över hur lokaler kan användas mer effektivt av föreningslivet och av kultur och fritids verksamheter.

Effektivare lokalbokningar

Kommunens ägda lokaler är inte alltid anpassade med lås, larm och brandskydd på ett sätt som gör att de kan hyras ut även om det finns en efterfrågan på lokaler för föreningslivet på kvällar och helger. Vidare behöver bokningsprocessen effektiviseras för att öka kundnyttan för privatpersoner, föreningar, företag och kommunens tjänstepersoner. Målet är att genom en effektivare bokningsprocess öka beläggningsgraden i kommunens anläggningar. Ansvaret för bokningar och ökad tillgänglighet övergår till serviceförvaltningen under 2024.

4.3 Behov av vidare utredning

Stödet till föreningslivet

Föreningslivets behov av stöd är stort både i fråga om ekonomiskt stöd, men även konsultativt och i fråga om kompetensutveckling. Föreningslivet har stora utmaningar när det gäller återväxten av ideella ledare och övriga ideella krafter. Även villkoren för föreningarna som i dagsläget sköter anläggningar genom drift- och tillsynsavtal har ändrats vilket gör att det finns ett utökat behov av stöd. Det kräver resurser, prioriteringar och investeringar i ny teknik. Förutsättningarna för att utveckla stödet till föreningslivet behöver utredas vidare.

Glasbruket i Surte

Under 2023 har ett visionsarbete för glasbruket i Surte genomförts. När målbilden är beslutad finns ett behov av att i samverkan med föreningsliv och näringsliv utreda förutsättningarna för att starta ett projekt med målet att öka platsens attraktivitet och öka kundnyttan för aleborna.

Framtida simhall i Ale

Simhallen i Skepplanda och dess verksamhet är utvecklad så långt det finns förutsättningar i lokalen. Att kunna tillgodose behov hos fler målgrupper kräver en större simhall med t.ex. träningsbassäng. Förutsättningarna för en eventuell beredning av frågan om en framtida simhall i Ale behöver utredas vidare.

5 Kvarstående frågor/uppgifter från genomlysningen 2023

Inga kvarstående frågor från genomlysningen, detta avsnitt kan döljas i rapporten för de nämnder där avsnittet inte är aktuellt.